

Vyšel Hospodinův anděl a pobil 185 000: K historii a teologii 2. knihy Královské 18,13–19,37

Vít Luštinec

Vedoucí práce: prof. Filip Čapek, Ph.D.

Studijní program: Teologie

Studijní obor: Teologie křesťanských tradic

Představení: Práce odevzdaná na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy má 70 stran včetně bibliografie a pojednává složitý příběh záchrany Jeruzaléma, tak jak jej zachycuje 2. kniha Královská v 18-19 kapitole. Autor tento příběh porovnává s dalšími biblickými i mimobiblickými texty a dále pak s historickým kontextem, do kterého je 2 Kr 18-19 zasazena, tedy do doby konce 8. století př. n. l., kdy se judský král Chizkijáš bouří proti Novoasyrské říši, čímž způsobuje na jedné straně porážku Judského království a větší pozornost hegemonu z Mezopotámie, který vzpouru potlačuje, a tím potvrzuje svoji dominanci v jižní Levantě, na druhé straně tato událost přináší její velmi kreativní historiografické a teologické zpracování a reflexi ve Starém zákoně; navíc ve vícero podobách. Jako jeden z důvodů, proč se tomuto dějinnému údobí kolega Luštinec věnuje a stejně tak se rozhodl sledovat jeho teologický otisk v biblických záznamech, je jeho aktivní účast na archeologickém výzkumu v Izraeli v místě Tel Azeka v roce 2021. Dané místo je jednou z ústředních lokalit, kde jsou stopy politických interakcí Judského království a Novoasyrské říše včetně konkrétní identifikované destrukce více než zřetelné.

Práce systematicky prochází jednotlivé informace a zdroje o dění ve zmiňovaném čase, a sice v následujícím pořadí: historický kontext (s. 17-22), písemné prameny (s. 23-50) dělené dále na asyrské (Rassamův váleček, popisy vojenského tažení do Levanty, tzv. Azecký nápis), biblické prameny (Kr 18,13–19,37; Iz 36–37; 2. Pa 32,1–23) a na zdroj historika Hérodota, který popisuje události zcela specifickým způsobem (s. 46-50; k témuž viz níže). Posledním ze zdrojů jsou hmotné doklady Sancheríbova tažení (s. 51-54). Dále pak následují klíčové interpretační části nazvané Historická rekonstrukce (s. 55-58) a Teologická výpověď (s. 59-61), ve kterých autor zúročuje poznatky svého předchozího zkoumání.

V první z těchto částí je konstatována nejednoznačnost výpovědí sledovaných zdrojů a je také vysvětleno, proč tomu tak asi je (viz s. 55-56). Luštinec se v otázce dobytí či nedobytí Jeruzaléma, které zaměstnává badatele od samotného počátku vzniku kritické biblické vědy, staví spíše za druhou z možností, tedy že k znovunastolení pořádku stačilo zničení jiných klíčových měst, čímž bylo Judsko

oslabeno a znovu se podrobilo jako vazal novoasyrskému diktátu. Co se týká biblického příběhu o zázračné porážce Sancheríbovy armády, zde se autor kriticky staví k představě dvou rozdílných událostí (701 př. n. l. versus 688 př. n. l.), které se opírají o Stade-Childsovu hypotézu, popř. o její modifikace, jež biblickou zprávu vykládají jako dějinně nakonec věrohodnou. Totéž platí i pro Hérododem líčenou porážku asyrského vojska, pokud by mělo jít o popis téhož. Autor k tomuto sděluje, že „z podrobné analýzy Hérodotova textu a jeho srovnáním s biblickým příběhem je ale zřejmé, že jedinou jejich spojnici je právě zázračná porážka, a v ostatních bodech se rozcházejí. Jméno egyptského krále, hefaistova kněze Sethona, není možné jednoznačně spojit s konkrétní historickou postavou a ani není možné Hérododem popisovanou událost přesněji datovat“ (s. 58). Podobný úsudek zaznívá i směrem ke 2 Kr 18,13-19,37, pokud by měl text být brán se vším všudy jako historicky věrohodný. Některá sdělení téhož textu, konkrétně ta, jež se shodují s asyrským záznamem, Luštinec za věrohodná naopak považuje (viz tamt.).

V druhé části autor se autor věnuje teologické a ideologické povaze sledovaného biblického textu. Na srovnání synchronismu s izraelským králem Hóšeu vysvětluje projudské preference zdůvodněné zbožností Chizkijáše a opakem téhož u jeho severního současníka. Zatímco první panovník odvrací úplnou zkázu centra jihu osobním pokáním, sever (Samaří) z důvodu neschopnosti obrácení zaniká. Co text (pochopitelně v kontextu celého Deuteronomistického dějepravného díla a jeho teologie) podle Luštince nabízí, je *teologie dějin*, která má svoji logiku. Stejná teologie, pokud by měla být identifikována v nedávných dějinách, je podle autora velmi obtížná k přijetí (např. pobití nepřítele v asyrském ležení Božím andělem), ale o to více, jak uzavírá „má smysl se těmto starozákonním textům věnovat... a snažit se osvětlit jejich původní teologický význam“ (63).

Nominační práce se věnuje tématu, ve kterém byla užita jako nástroj kritická práce s biblickými a mimobiblickými texty, dalšími historiografickými zdroji a dále pak analýza hmotné kultury. To se autorovi zdařilo – stejně dobře jako v závěrečné části – tj. jasně a přesvědčivě oddělit historickou rekonstrukci a teologickou rovinu výpovědí související se Sancheríbovými taženými do jižní Levanty. Kromě nechtěných přesmyček u některých hebrejských tvarů (viz s. 39; srov. rovněž s. 34) je práce sepsána velmi pečlivě a v úhledném grafickém provedení. Velmi potěšitelnou skutečností je i schopnost nominanta integrovat při práci poznatky z terénního výzkumu v Izraeli, jehož účastnil.

Na základě výše uvedených skutečností navrhuji hodnotit práci stupněm A

Filip Čapek

Třebechovice pod Orebem 22. ledna 2023

Prof. Filip Čapek, Ph.D.
ETF UK/CBS AV ČR